

ปัญหาสิ่งแวดล้อม กับ แผนปฏิบัติการ ที่ต้องกระทำ

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปิยวรรณ แสงสว่าง

ปัจจุบันความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมรอบตัวมนุษย์กำลังเป็นปัญหาเกิดขึ้นเกือบทุกแห่งบนโลกนี้ แต่ทว่าความรุนแรงของปัญหาจะแตกต่างกันไป ตามระดับของการพัฒนาประเทศ การอุตสาหกรรมและความหนาแน่นของประชากร สำหรับประเทศไทยจัดได้ว่าเป็นประเทศหนึ่งที่กำลังเผชิญปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ต้องรีบแก้ไขอย่างจริงจัง

จากการประมวลสถานการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ จะเห็นได้ว่าเกิดสถานะที่เป็นปัญหาลึกลับซับซ้อน (Pollution) และเสื่อมโทรมดังนี้

ปัญหาประชากร

การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรในประเทศ ทำให้ความต้องการด้านทรัพยากรซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพเพิ่มตามไปด้วย เช่นอัตราการเพิ่มของประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มชาวเขาในภาคเหนือและชาวไทยต่างวัฒนธรรมในภาคใต้ เป็นต้น ผลที่ตามมา คือ ปัญหาความยากจนในชนบท ซึ่งจากการสำรวจของกระทรวงมหาดไทยได้พบถึง ๑๑,๖๐๘ หมู่บ้าน หรือประมาณ ๑๑ ล้านคน และปัญหาชุมชนแออัด ในเมืองใหญ่ เช่น กรุงเทพมหานคร จากการสำรวจของการเคหะแห่งชาติร่วมกับกรมการปกครอง พบว่ามี ๙๘๑

* รองคณบดีคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต : วท.ม. (การจัดการทรัพยากร) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ชุมชน หรือ ๒๑๒,๗๕๓ ครัวเรือน เป็นประชากรรวม
ทั้งสิ้น ๑,๑๙๑,๔๑๖ คน

ปัญหาความหลากหลายทางชีวภาพ

ความหลากหลายทางชีวภาพ (Biological Diversity) หมายถึงความมากมายของชนิดพันธุ์ และจำนวนในแต่ละชนิดของสิ่งมีชีวิตในสังคมหรือระบบนิเวศ ซึ่งความสัมพันธ์กันของสิ่งมีชีวิตกับสภาวะแวดล้อมอย่างซับซ้อนในระบบนิเวศที่หลากหลายจะเป็นพื้นฐานสำหรับรองรับความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ที่เกิดและอาศัยอยู่อย่างสมดุล แต่กระบวนการดำรงชีพของมนุษย์จะมีกิจกรรมต่าง ๆ เป็นเงื่อนไขในการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ หรือถิ่นที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ทำให้เกิดผลกระทบต่อความหลากหลายของพันธุ์กรรมจนเกิดการสูญพันธุ์ เช่น สมุนไพรหายากในภาวะลดน้อยถอยลงใกล้สูญพันธุ์ (ดังตาราง)

ปัญหาป่าไม้

ตามนโยบายป่าไม้แห่งชาติ กำหนดว่าต้องมีพื้นที่ป่าอย่างน้อย ๔๐% ของพื้นที่ประเทศ โดยแบ่งเป็นป่าอนุรักษ์ต้นน้ำลำธารและป่าเศรษฐกิจ แต่ปัจจุบันพื้นที่ป่าไม้ถูกทำลายจนมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจต้องงดการให้

ตารางแสดงจำนวนชนิดพืชและสัตว์ในประเทศไทยที่อยู่ในภาวะถูกคุกคามใกล้สูญพันธุ์

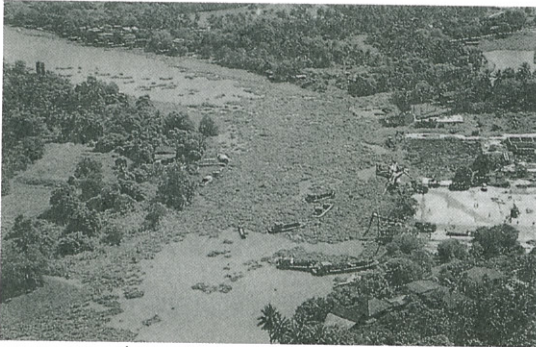
พืชและสัตว์	จำนวนชนิด (โดยประมาณ)
สัตว์หายาก	๙๐
สัตว์ที่ใกล้สูญพันธุ์	๑๐๙
พืชหายาก	๑,๐๐๐
พืชที่ใกล้สูญพันธุ์	๑๐๐

ที่มา : กองประสานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สัมปทานป่าไม้ และเกิดผลกระทบต่อการอนุรักษ์น้ำ มีผลต่อการชะล้างพังทลายของดิน รวมทั้งการทำลายถิ่นอาศัยของสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ

ปัญหาน้ำ

น้ำมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตประจำวันและมี

ความจำเป็นต่อภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม ได้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำทางด้านการเกษตร การอุปโภคบริโภค และปัญหาน้ำเสียถึงขั้นเป็นมลพิษ เช่นในปี ๒๕๓๕ ได้เกิดปรากฏการณ์น้ำเสียในแม่น้ำพอง-ชี-มูล ตอนล่าง ส่งผลให้ปลาและสัตว์น้ำตายเป็นจำนวนมาก และในแม่น้ำสายหลักหลายสายได้เกิดปัญหาน้ำเสีย เช่น แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำท่าจีน เป็นต้น

ปัญหาอากาศ

คุณภาพอากาศส่วนใหญ่บริเวณเส้นทางจราจร

ในกรุงเทพฯ มีสภาพเป็นมลพิษ จากปริมาณฝุ่นละออง ก๊าซต่าง ๆ ที่เกิดจากการเผาไหม้ของเครื่องยนต์ นอกจากนี้ในบางจังหวัดที่มีโรงงานอุตสาหกรรมยังปล่อยก๊าซที่ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของชุมชนในท้องถิ่น กรณีตัวอย่างที่จังหวัดลำปาง เมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๓๕ โรงไฟฟ้าแม่เมาะได้ปล่อยควันสารพิษปกคลุมพื้นที่ตำบลสบปาด ตำบลจางเหนือ และตำบลป่าสัก ทำให้ชาวบ้านได้รับสารพิษซึ่งเป็นสารซัลเฟอร์ไดออกไซด์เข้าไปในร่างกาย เกิดอาการแน่นหน้าอก หายใจไม่ออกเป็นจำนวนมาก

ปัญหาดิน

ในการพัฒนาประเทศมีความต้องการใช้ที่ดินเป็นปัจจัยการผลิตทางการเกษตรและอุตสาหกรรม เพื่อให้เพียงพอต่อการเพิ่มของประชากร ทำให้เกิดการใช้ที่ดินไม่ถูกต้องตามสมรรถนะของดิน เกิดความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรและเกิดปัญหามลพิษดิน เช่น การนำพื้นที่ดินที่อุดมสมบูรณ์เหมาะสมต่อการเกษตรไปใช้ในการสร้างโรงงานอุตสาหกรรม หรือการพัฒนาเมือง การใช้ประโยชน์จากดินในกิจกรรมต่าง ๆ โดยขาดการจัดการที่เหมาะสม ทำให้เกิดดินเค็ม กษัยการของดินและสารปนเปื้อนเป็นพิษในดินซึ่งจะเข้าสู่ห่วงโซ่อาหาร (Food chain) เป็นอันตรายต่อมนุษย์

ปัญหาเสียงรบกวน

เสียงรบกวนซึ่งก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของประชาชนทั้งทางร่างกายและจิตใจจัดเป็นมลพิษที่สำคัญ

เพราะทำให้เกิดเหตุถึง ทุหนวก เกิดภาวะตึงเครียด หงุดหงิด และรบกวนประสาทในการทำงาน สาเหตุเกิดจากเสียงยานพาหนะ รถไฟ เรือหางยาว เครื่องบิน เครื่องขยายเสียงโฆษณาบนรถเคลื่อนที่ และเสียงในสถานประกอบการบางประเภท เป็นต้น ตัวอย่างสถานการณ์มลพิษทางเสียงในกรุงเทพฯ จากการวัดระดับเสียงริมเส้นทางจราจรทางบกของกรมควบคุมมลพิษ (ดังตาราง) จะเห็นได้ว่าอยู่ในเกณฑ์ที่เป็นอันตรายต่อการได้ยินของประชาชนหากได้ยินติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน ๆ ทั้งนี้ เพราะเกินกว่า ๗๐ เดซิเบลเอ (ตามมาตราฐานระดับเสียงขององค์การพิทักษ์สิ่งแวดล้อมของสหรัฐอเมริกากำหนดไว้ไม่เกิน ๗๐ เดซิเบลเอ)

คนขับเรือที่สัมผัสเสียงดังเป็นเวลานานต่อเนื่องกันจนทำให้ประสาทหูเสื่อมได้

ปัญหาขยะและของเสียอันตราย

จากการเพิ่มของประชากร และการขยายตัวทางด้านอุตสาหกรรม ก่อให้เกิดขยะและของเสียอันตรายเพิ่มมากขึ้นจนก่อให้เกิดเป็นมลพิษแพร่กระจายสู่สิ่งแวดล้อมเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของชุมชนอันเนื่องมาจากการจัดการที่ไม่ถูกต้อง ดังกรณีการพบผู้ป่วยได้รับพิษสารหนูในเขตอำเภอธนบุรี และพื้นที่ใกล้เคียงจังหวัดนครศรีธรรมราชเนื่องจากการทิ้งกากของเสียอันตรายร่วมกับมูลฝอยในที่ของเทศบาล ทั้งนี้จากการรายงาน

ตารางแสดงระดับเสียงเฉลี่ยริมเส้นทางจราจรในเขตกรุงเทพฯ ปี ๒๕๓๓

บริเวณที่ตรวจวัด	ระดับเสียงเฉลี่ย ๒๔ ชั่วโมง (เดซิเบลเอ)
ย่านการค้าเยาวราช ถนนเยาวราช	๗๙.๓๔
ย่านบางลำภู ถนนพระสุเมรุ	๗๗.๔๑
คูयามบ้านสมเด็จเจ้า ถนนนิสรภาพ	๘๐.๗๙
ย่านสะพานควาย ถนนพหลโยธิน	๘๐.๙๗
ย่านประตูน้ำ ถนนราชปรารภ	๗๘.๗๓
สำนักงานสถิติแห่งชาติ ถนนหลานหลวง	๘๐.๐๗

ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ

นอกจากกรณีเสียงริมเส้นทางจราจรแล้ว ผลจากการวิจัยของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยพบว่าเสียงของเรือหางยาวมีผลต่อสุขภาพจิตของชุมชนและเป็นอันตรายต่อสุขภาพของ

แผนการจัดการของเสียอันตรายของหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้คาดการณ์ว่า ในปี ๒๕๔๔ จะมีของเสียเพิ่มขึ้นคือประมาณ ๓ ล้านตันต่อปี จะเป็นของ

เสียชีวิตจากกิจกรรมอุตสาหกรรม ๘๐% อีก ๒๐% จะเป็นของเสียชีวิตจากเกษตรกรรม จากชุมชน ของเสียชีวิตจากโรงพยาบาล และอื่น ๆ

จากกรณีปัญหาสิ่งแวดล้อมที่กล่าวมานี้ว่าเป็นวิกฤตการณ์ที่ทุกคนไม่ว่าภาครัฐ เอกชน และกลุ่มคนในสังคมควรตระหนักและร่วมกันในการที่จะช่วยแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของประเทศ โดยการปฏิบัติการกับทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมตามแผนปฏิบัติการ ๒๑ หรือ AGENDA 21 ซึ่งเป็นข้อตกลงร่วมกันจาก ๑๗๙ ประเทศทั่วโลกเพื่อปฏิบัติการด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งผู้เขียนจะสรุปจากแผนเพื่อการปฏิบัติการที่ต้องกระทำอย่างเร่งด่วนสำหรับประเทศไทย ๗ ข้อ

๑. ลดปริมาณการเพิ่มของประชากรเพื่อการรองรับได้ (Carrying Capacity) ของทรัพยากรที่มีจำกัดของประเทศ

๒. พัฒนาสุขภาพและอนามัยของกลุ่มคนในสังคมเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี

๓. การเปลี่ยนรูปแบบของการบริโภคแบบไม่ยั่งยืน และการผลิตแบบไม่หยุดยั้ง เพื่อลดปริมาณขยะและของเสียอันตราย

๔. ควรใช้เทคโนโลยีที่สะอาดและปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable development)

๕. ต้องปฏิบัติการทางกฎหมายอย่างจริงจัง โดยใช้หลักการเบื้องต้น คือผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter pays principle)

๖. ต้องให้ทุกคนตระหนักว่า มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งในระบบนิเวศน์จึงควรมีจริยธรรมต่อสิ่งแวดล้อม

๗. ควรให้การศึกษาระบบบูรณาการกับประชาชน เพื่อการตัดสินใจที่เหมาะสมกับสถานการณ์ของประเทศ

ทั้งนี้ แผนปฏิบัติการจะสำเร็จได้ ทุกคนต้องร่วมมือกันกระทำได้แต่บัดนี้ เพื่อเราทุกคน อนาคตของลูกหลาน และความหลากหลายทางชีวภาพ ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลและยั่งยืนตลอดไป □□

บรรณานุกรม

เอกสารประกอบการสัมมนาสิ่งแวดล้อม '๓๕. กรุงเทพฯ, ๒๕๓๕.

รายงานคุณภาพอากาศและเสียงในประเทศไทยปี พ.ศ. ๒๕๓๓. กรุงเทพฯ : กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๓๔.

ชลิดา ประดิษฐ์กุล. "ความหลากหลายทางชีวภาพ." เอกสารประกอบการงานนิทรรศการสัปดาห์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ. กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, ๑๘-๒๔ สิงหาคม ๒๕๓๖.

ประสพ จันทเขต. สองมือพิทักษ์โลก. กรุงเทพฯ : บริษัท นานมีบุ๊คส์ จำกัด, ๒๕๓๘.